

TIEDÄ JA TOIMI

Lapsiperheiden palvelut

Meillä on yhdessä vastuu siitä, että kaikista lapsista ja nuorista pidetään huolta.

Syrjäytyminen uhkana

Suomessa on kasvava joukko lapsia ja nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Arvioiden mukaan ainakin 65 000 lasta ja nuorta uhkaa pudota tai on pudonnut pysyvästi sosiaalisen sekä koulutus- ja työelämän ulkopuolelle. Määrä kasvaa vuosittain tuhannella. Köyhyysrajan alapuolella elävissä perheissä oli vuosikymmenen puolivälissä 130 000 lasta. Tämänhetkinen taloustilanne kasvattaa entisestään lasten ja nuorten syrjäytymisriskiä.

Osa lapsista joutuu jo sikiökaudelta alkaen kasvamaan terveyttä heikentävissä olosuhteissa. Pahimmillaan lapsi voi joutua syrjäytymisen kierteeseen, jossa ongelmat eri elämänalueilla kasautuvat ja ruokkivat toisiaan. Aikuisiässä ilmenevät sosioekonomiset terveyserot juontavat usein juurensa lapsuus- ja nuoruusaikaan.

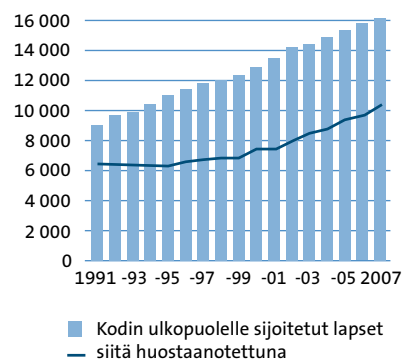
Huomio lapsen kehitysympäristöihin, painopiste ehkäiseviin palveluihin

Syrjäytymisen ehkäisyssä tulee kiinnittää huomiota lapsen kasvuja kehitysympäristöihin. Perhe on lapsen tärkein, mutta ei ainoa kehitysympäristö. Merkityksellisiä ovat myös varhaiskasvatus, koulu ja erilaiset vapaa-ajan ympäristöt. Kehitysympäristöjä tulee tukea ja hyödyntää niiden voimavaroja.

Parin viime vuosikymmenen aikana lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen painopiste on siirtynyt yhä enemmän erityistason palveluihin. Varsinkin psykiatrinen erikoissairaanhoito, sijoitukset kodin ulkopuolelle ja erityisopetus ovat lisääntyneet jatkuvasti. Kustannukset ovat kasvaneet samassa suhteessa. Esim. laitoshoidon sijoitetun lapsen hoito maksaa 70 000 € vuodessa. Lasten ja nuorten psykiatrisesta työvoimasta 60–70 % on sidottu osastohoitoon.

Samaan aikaan terveyttä ja hyvinvointia edistäviä, ennaltaehkäiseviä peruspalveluita ja arjen tukea on supistettu. Esim. kouluterveydenhuollon resursseja ja henkilöstöä on vähennetty.

Palveluita on kehitettävä niin, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tuen ja avun luonnollisissa ympäristöissään ja niiden tukemana. Neuvola-järjestelmä on hyvä esimerkki palvelusta, joka tavoittaa lähes kaikki lapset ja lapsiperheet. Arjessa saatavan tuen ja avun merkitys on myös suuri. Lapsiperheiden kotiin suunnatut palvelut, kuten perhetyön varhainen tuki ja kodinhoitopalvelut, ovat tärkeitä.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret 1991–2007.

Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2008. Stakes

Peruspalveluja on vahvistettava ja kehitettävä niin, että voidaan taata toimiva ja tarpeenmukainen järjestelmä, johon kuuluu ennaltaehkäisy, varhainen tukeminen ja korjaava työ. Erityispalvelujen tehtävä on tukea peruspalveluja. Peruspalvelujen ja ehkäisevän työn puutteet aiheuttavat yhteiskunnalle mittavia kustannuksia, joita maksetaan pitkälle tulevaisuuteen. Lasten kehityksen tukemiseen sijoitetut varat ovat yhteiskunnan tehokkainta sijoitustoimintaa.

Sirpaleiset, eri hallintokuntien vastuulla olevat palvelut eivät tavoita tarvitsijaa parhaalla tavalla. Tarvitaan poikkihallinnollista ja moniammatillista kehitystyötä. Eräs mahdollisuus tällaiseen toimintaan ovat perhekeskukset, joissa kaikki lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitetut perustason palvelut ovat saatavilla samassa paikassa. Tämänkaltaisen palvelurakenteen mahdollistaa perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon tiiviin yhteistyön ja palvelujen kehittämisen yhdessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman KASTEen yhtenä teema-alueena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden uudistaminen.

Miksi kohdentaminen on tärkeää?

Lapsiperhepalveluiden perustana ovat hyvin toimivat terveys- ja hyvinvointipalvelut, jotka tavoittavat koko väestön. Palveluja eniten tarvitseville, kuten erityisessä syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja heidän perheilleen, tulisi turvata tarpeenmukaiset tukitoimet. Perhekeskustoiminnassa lapsiperheiden terveyserot voidaan huomioida mm. kohdentamalla varhaisen tuen palveluja niitä eniten tarvitseville.

Tieto avuksi palveluiden järjestämisessä

Jotta palveluita voidaan kehittää, tarvitaan luotettavaa tilastotietoa lasten ja perheiden terveydestä ja hyvinvoinnista sekä palvelujen tarpeesta ja käytöstä. Tiedot ovat kuitenkin monelta osin puutteellisia. Suomessa on kattava neuvolajärjestelmä, joka tavoittaa lähes kaikki lapset, mutta silti tietoa alle 11-vuotiaiden terveydestä on saatavilla erityisen vähän.

Lasten terveysseurannan kehittämishanke LATEssa selvitetään, miten lasten ja nuorten terveysseuranta olisi parasta järjestää. Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto tarjoavat hyvät puitteet terveysseurannan kehittämiseksi. LATEn ja TEROKA-hankkeen yhteistyönä on lisäksi kerätty terveys-tiedot 3 000 lapsesta neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa Kainuussa ja Turussa. Erillisotos mahdollistaa lasten terveyden ja siihen liittyvien tekijöiden tarkastelun mm. vanhempien koulutuksen, ammattiaseman ja perhetilanteen mukaan. Tietoja voidaan hyödyntää mm. perhekeskusten toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Investointi terveyteen kannattaa!

Lisää tietoa

Kansallinen terveyserojen kaventamisen toiminta-ohjelma 2008–2011.
STM:n julkaisuja 2008:16

Kaikkonen R ym. (toim.)
Sosioekonomiset terveys-erot ja niiden kaventaminen Kainuussa. KTL:n julkaisuja B27/2008

Remontti-projekti:
www.kasvunkumppanit.fi >
Lait ja oppaat > Ohjelmat >
Lasten Kaste

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi/PERHE-hanke>

www.stm.fi/kaste

www.terveytemme.fi/lastenterveys

www.thl.fi/kaventaja

Lisää kortteja saatavissa www.thl.fi/kaventaja > Kaventajan keinot > Materiaalipankki

Yhteystiedot

tuulia.rotko@thl.fi

